ECLI:LV:AT:2025:0217.C73666622.26.L
Lieta Nr. C73666622, SKC-147/2025
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2025. gada 17. februārī

Senāta senatoru kolēģija šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatores Ļubova Kušnire un Zane Pētersone

rīcības sēdē izskatīja /pers. D/ blakus sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2024. gada 1. oktobra lēmumu civillietā /pers. D/ prasībā pret /pers. E/ par likumisko zemes lietošanas tiesību kā reālservitūta atzīšanu par labu prasītājas nekustamajam īpašumam /Nosaukums A/ un /pers. E/ pretprasībā pret /pers. D/ par būves atzīšanu par nekustamā īpašuma sastāvdaļu un ieraksta dzēšanu zemesgrāmatā.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Zemgales apgabaltiesas 2024. gada 1. oktobra lēmumu noraidīts /pers. D/ pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa, kas noteikts ar Zemgales apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumu, grozīšanu. Minēto pieteikumu /pers. D/ iesniedza, uzskatot, ka ar iepriekš noteikto pagaidu aizsardzību viņas tiesības nav pilnvērtīgi aizsargātas, un lūdzot grozīt pagaidu aizsardzības līdzekļus līdz brīdim, kad stāsies spēkā galīgais nolēmums lietā viņas prasībā pret /pers. E/ par likumisko zemes lietošanas tiesību kā reālservitūta atzīšanu par labu prasītājas nekustamajam īpašumam /Nosaukums A/, nosakot lietošanā nodotā zemesgabala platību un robežas, nosakot maksu par zemes lietošanu, ievedot prasītāju lietošanā nododamās zemes valdījumā, ierakstot servitūtu zemesgrāmatā, nosakot prasītājai tiesības veikt visus nepieciešamos nekustamā īpašuma /Nosaukums A/ labiekārtošanas darbus.

Pieteikumā /pers. D/ lūdza: atzīt, ka atbildētājs /pers. E/ ir pārkāpis Zemgales apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmumā noteikto pagaidu aizsardzību, noteikt prasītājai zemes vienības pagaidu lietošanas tiesības līdz brīdim, kad lietā stāsies spēkā galīgais nolēmums, uzlikt pienākumus atbildētājam, lai novērstu traucējumus un šķēršļus nekustamā īpašuma lietošanai un ļautu izveidot elektrības pieslēgumu.

[2] /pers. D/ iesniegusi blakus sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2024. gada 1. oktobra lēmumu.

Motīvu daļa

[3] Iepazinusies ar iesniegto blakus sūdzību un pārējiem lietas materiāliem, senatoru kolēģija atzīst, ka /pers. D/ blakus sūdzību ir jāatsaka pieņemt.

[3.1] Civilprocesa likuma 140.1 panta pirmā daļa noteic, ka, izlemjot jautājumu par pagaidu aizsardzību, tiesa vai tiesnesis ņem vērā prasības pirmšķietamo (prima facie) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm.

No pieteikuma par pagaidu aizsardzības grozīšanu redzams, ka /pers. D/ vēlas nevis tikai grozīt lietā jau piemērotos pagaidu aizsardzības līdzekļus, bet gan piemērot plašāku pagaidu aizsardzību, piemērojot papildu līdzekļus. Līdz ar to minētie kritēriji jāvērtē, arī izlemjot šādu pieteikumu.

Kā atzīts Senāta judikatūrā, tiesa vai tiesnesis pēc prasītāja motivēta pieteikuma var piemērot pagaidu aizsardzību, ja:

1) ir pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītājam pieder tiesība, kuras aizsardzību viņš lūdz prasībā;

2) ir pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītājam piederošā tiesība tiek aizskarta vai tiks aizskarta;

3) ir pietiekams pamats uzskatīt, ka ar minēto aizskārumu prasītājam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums gadījumā, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota;

4) interešu līdzsvars ir pagaidu aizsardzības piemērošanas labā.

Pirmie divi priekšnoteikumi kopā pēc būtības veido prasības pirmšķietamo pamatotību (sk. Senāta 2022. gada 14. jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-751/2022, ECLI:LV:AT:2022:0714.C30570321.10.L, 10. punktu).

Minētos priekšnoteikumus jāvērtē, apsverot prasības būtību (saturu), nevis vienīgi formālo pusi (prasības pieteikuma rekvizītus), taču tas jādara tikai līdz tādam līmenim, lai tiesa vai tiesnesis šajā stadijā gūtu pārliecību, ka prasībai ir labas iespējas tikt apmierinātai un prasība nav acīmredzami triviāla, nepamatota, nenozīmīga attiecībā pret prasītajiem līdzekļiem vai nav iesniegta ļaunā ticībā; šajā procesa stadijā tiesas funkcijas nav skatīt lietu pēc būtības un izlemt ar prasības būtību saistītus sarežģītus tiesību vai faktu jautājumus (sk. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29–60.1 nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Prof. K. Torgāna un A. Laviņa zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 399., 400. lpp.).

[3.2] Pārsūdzētajā lēmumā tiesa vispārīgi atzinusi, ka, raugoties no formālā viedokļa, prasība tās pamatojuma ziņā ir ticama, ja vien lietas izskatīšanas gaitā tiks konstatēts, ka starp pusēm pastāv tādas tiesiskās attiecības, kas izslēdz iemeslu runāt par /pers. D/ piederošās būves /Nosaukums A/ īpašuma tiesību pastāvēšanu tikai uz zemes nomas laiku. Pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa grozīšanu tiesa noraidījusi, norādot, ka prasītājai, lai panāktu Zemgales apgabaltiesas 2023. gada 18. aprīļa lēmuma par pagaidu aizsardzību izpildi, saskaņā ar Civilprocesa likuma 142. panta sestajā daļā noteikto vajadzējis vērsties pie tiesu izpildītāja, nevis iesniegt jaunu pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa grozīšanu.

[3.3] Prasītāja lūgusi viņai atzīt likumiskās lietošanas tiesības uz atbildētāja īpašumā esošo zemi kā reālservitūtu par labu prasītājai piederošajam patstāvīgajam nekustamajam īpašumam /Nosaukums A/. Likumiskās lietošanas tiesības uz zemi atbilstoši likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 38. panta pirmās daļas noteikumiem kā reālservitūts par labu būvei pastāv tad, ja būve ir patstāvīgs īpašuma objekts saskaņā ar šā likuma 14. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktu. Senāts ir norādījis, ka likumiskās lietošanas tiesības, kas aizstāja piespiedu nomas institūtu, ir raksturīgas tieši piespiedu dalītajam īpašumam (sk. Senāta 2023. gada 7. septembra lēmuma lietā Nr. SPC-7/2023, ECLI:LV:AT:2023:0907.C12172422.5.L, 6.1. punktu).

No lietas materiāliem nepārprotami redzams, ka uz prasītājas nekustamo īpašumu nav attiecināms neviens no likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 14. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktā ietvertajiem patstāvīga ēku (būvju) īpašuma rašanās nosacījumiem. /Nosaukums A/ kā patstāvīgs nekustamais īpašums uz atbildētāja īpašumā esošā zemesgabala vēsturiski izveidots nevis piespiedu kārtā, bet labprātīgi – kā brīvprātīgais dalītais īpašums, pamatojoties uz 1997. gadā uz 99 gadiem noslēgto zemes nomas līgumu, saskaņā ar kura noteikumiem visas ēkas, kuras nomnieks uzceļ uz zemesgabala, ir nomnieka īpašums. Uz nomas līguma kā zemesgabala daļas lietošanas tiesiskā pamata esību citastarp norādīts lietas materiālos esošajā Senāta 2020. gada 26. novembra rīcības sēdes lēmumā lietā SKA-1444/2020, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar Engures novada domes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2020. gada 17. jūlija spriedumu (sk. Senāta 2020. gada 26. novembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1444/2020, A420187815, 3. punktu).

Saskaņā ar Civillikuma 1519. pantu no līguma izrietošās tiesības un saistības, ciktāl tās nav tīri personiskas, pāriet uz līdzēju mantiniekiem un tiesību pēcniekiem, ja vien likumā nav paredzēts noteikts izņēmums. Attiecībā uz nomas līgumiem norādāms, ka atbilstoši Civillikuma 2174. panta noteikumiem nomas priekšmeta – zemesgabala – atsavināšana citai personai vai ieraksta par nomas tiesību nostiprinājumu zemesgrāmatā dzēšana nav šķērslis tam, lai zemes nomas tiesiskās attiecības ar zemesgabala jauno ieguvēju turpinātos. Tiesa nav nodibinājusi, ka zemesgabala ieguvējs būtu nomas līgumu uzteicis un tādējādi uzņēmies pienākumu atlīdzināt nomniecei visus zaudējumus, ko nodarītu līguma priekšlaicīga izbeigšana (sk. Civillikuma 2174. panta otro teikumu).

Minētajām tiesiskajām attiecībām ir piemērojama likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 33. panta pirmā daļa. Tā noteic, ka līdz 2017. gada 1. janvārim noslēgtie līgumi par zemes nomu, kuros ir paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēku (būvi) kā patstāvīgu īpašuma objektu un uz kuru pamata ir saņemta būvatļauja būvniecību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ir spēkā un ir apspriežami saskaņā ar noteikumiem, kas bija spēkā līdz 2017. gada 1. janvārim. Proti, likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 14. panta pirmās daļas 5. punkts paredzēja, ka ēkas (būves) līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi ir uzskatāmas par patstāvīgu īpašuma objektu, ja tās uzceltas uz nomātas zemes, nomas līgums noslēgts uz laiku, kas nav mazāks par desmit gadiem, un zemes īpašnieka un nomnieka līgumā ir paredzētas nomnieka tiesības celt uz iznomātās zemes ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus.

Var secināt, ka tiesai, apsverot prasības saturu, vajadzēja noskaidrot, vai /pers. D/ prasījums par zemes likumisko lietošanas tiesību kā reālservitūta atzīšanu nav acīmredzamā pretrunā normatīvajam regulējumam, kas piemērojams viņas kā ēkas (būves) īpašnieces un zemesgabala, uz kura tā atrodas, īpašnieka tiesiskajām attiecībām. Šāds izvērtējums konkrētajā gadījumā bija iespējams, pat nepievēršoties ar prasības būtību saistītu sarežģītu tiesību vai faktu jautājumu izlemšanai.

[3.4] Apkopojot visu iepriekš minēto, nav gūstams apstiprinājums tam, ka /pers. D/ prasība būtu pirmšķietami pamatota. Nekonstatējot prasības pirmšķietamo pamatotību, nav pamata arī prasītājas pieteikuma par pagaidu aizsardzību apmierināšanai. Līdz ar to, neraugoties uz nepilnībām, kuras tiesa pārsūdzētajā lēmumā pieļāvusi, vērtējot pagaidu aizsardzības piemērošanas priekšnoteikumus, senatoru kolēģijai nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka, izskatot blakus sūdzību, pārsūdzētais lēmums tiks pilnīgi vai kādā tā daļā atcelts vai grozīts.

Tādējādi, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464. panta septīto daļu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt pieņemt /pers. D/ blakus sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2024. gada 1. oktobra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senatore Ļ. Kušnire Senatore Z. Pētersone